

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 lutego 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Stępka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marek Pietruszyński

SSN Zbigniew Puskarski

Protokolant Małgorzata Czarторыska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Roberta Tarsalewskiego

w sprawie **M. R. (R.)**

w przedmiocie wyroku łącznego

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 13 lutego 2024 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść skazanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 27 stycznia 2023 r., sygn. akt VII Ka 15/23,

uchylającego wyrok łączny Sądu Rejonowego w Chorzowie

z dnia 15 września 2022 r., sygn. akt II K 593/22 - i umarzającego postępowanie w

tym zakresie

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego
rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Katowicach w postępowaniu
odwoławczym.**

[PGW]

UZASADNIENIE

Przed Sądem Rejonowym w Chorzowie toczyło się w sprawie M. R. postępowanie o wyrok łączny w zakresie skazań prawomocnymi wyrokami:

I/ Sądu Rejonowego Chorzowie z dnia 4 kwietnia 2002 r., sygn. akt II K 1222/01, za popełnione w dniu 23 czerwca 2001 r. przestępstwo z art. 288 § 1 k.k., na karę 6 miesięcy ograniczenia wolności;

II/ zaocznym Sądu Rejonowego w Tarnowskich Górach z dnia 13 lipca 2010 r., sygn. akt II K 818/10, za popełnione w dniu 28 marca 2010 r. przestępstwo z art. 244 k.k., na karę 3 miesięcy pozbawienia wolności (kara została wykonana);

III/ Sądu Rejonowego w Tarnowskich Górach z dnia 14 marca 2011 r., sygn. akt II K 1232/10, za popełnione w dniu 29 czerwca 2010 r. przestępstwo z art. 244 k.k., na karę 3 miesięcy pozbawienia wolności;

IV/ zaocznym Sądu Rejonowego w Chorzowie z dnia 23 sierpnia 2011 r., sygn. akt IX K 342/11, za popełnione w dniu 15 kwietnia 2011 r. przestępstwo z art. 244 k.k., na karę 10 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 5 lat; orzeczono na podstawie art. 71 § 1 k.k. grzywnę w wysokości 60 stawek dziennych po 10 zł każda, a następnie zarządzono wykonanie kary pozbawienia wolności - i kara została objęta wyrokiem łącznym;

V/ Sądu Rejonowego w Chorzowie z dnia 17 września 2014 r., sygn. akt VII K 342/14, za popełnione w dniu 9 lutego 2014 r. przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. i art. 244 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., na karę 10 miesięcy pozbawienia wolności oraz za popełnione w dniu 28 lutego 2014 r. przestępstwo z art. 244 k.k., na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności, a w ich miejsce wymierzono karę łączną 10 miesięcy pozbawienia wolności, nadto orzeczono zakaz prowadzenia pojazdów na okres lat 5;

VI/ zaocznym Sądu Rejonowego w Tarnowskich Górach z dnia 14 listopada 2014 r., sygn. akt VI K 836/14, za popełnione w dniu 1 września 2014 r. przestępstwo z art. 244 k.k., na karę 3 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 2 lat oraz orzeczono na podstawie art. 71 § 1 k.k. grzywnę w wysokości 30 stawek dziennych po 10 zł każda; kara łączna została objęta wyrokiem łącznym;

VII/ Sądu Rejonowego w Chorzowie z dnia 22 października 2015 r., sygn. akt VII K 554/15, za popełnione w dniu 2 marca 2015 r. przestępstwo z art. 244 k.k., na karę 10 miesięcy pozbawienia wolności; kara została objęta wyrokiem łącznym;

VIII/ Sądu Rejonowego w Chorzowie wyrokiem łącznym z dnia 12 lipca 2016 r., sygn. akt VII K 202/16, mocą którego utworzono karę łączną roku i 8 miesięcy pozbawienia wolności, w wyniku połączenia kar jednostkowych i łącznej, ze spraw o sygn. akt: IX K 342/11, VII K 342/14, VI K 836/14 i VII K 554/15;

IX/ Sądu Rejonowego w Chorzowie z dnia 12 kwietnia 2016 r., sygn. akt VII K 44/16, za popełnione w dniach 22 i 23 kwietnia 2015 r. przestępstwo z art. 191 § 2 k.k., na karę roku ograniczenia wolności (kara została wykonana);

X/ Sądu Rejonowego w Chorzowie z dnia 11 marca 2019 r., sygn. akt VII K 976/18, za popełnione w dniu 22 marca 2018 r. przestępstwo z art. 180a k.k. i art. 244 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., na karę roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności, a nadto orzeczono zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych na okres 8 lat;

XI/ Sądu Rejonowego w Chorzowie z dnia 7 marca 2022 r., sygn. akt II K 248/21, za popełniony w dniu 20 sierpnia 2020 r. czyn z art. 178a § 4 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., na karę roku pozbawienia wolności, a nadto orzeczono świadczenie pieniężne,

Po rozpoznaniu sprawy, Sąd Rejonowy w Chorzowie wyrokiem łącznym z dnia 15 września 2022 r., sygn. akt II K 593/22, orzekł na podstawie przepisów obowiązujących przed zmianą przepisów wprowadzonych ustawą o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 z dnia 19 czerwca 2020 r. (Dz. U. z 2020 r., poz. 1086) w zw. z art. 4 § 1 k.k., co następuje:

1/ na podstawie art. 85 § 1 i § 2 k.k. i art. 86 § 1 k.k. połączył wobec skazanego M. R. kary jednostkowe pozbawienia wolności orzeczone wyrokami w sprawach o sygn. akt VII K 976/18 oraz II K 248/21 i orzekł karę łączną 2 lat i 4 miesięcy pozbawienia wolności;

2/ na podstawie art. 63 § 1 k.k. i art. 577 k.p.k., na poczet kary pozbawienia wolności zaliczył skazanemu okres pozbawienia wolności w sprawie o sygn. akt VII K 976/18, od dnia 12 maja 2021 r. do dnia 15 września 2022 r.;

3/ na podstawie art. 572 k.p.k. postępowanie o wydanie wyroku łącznego w pozostałym zakresie umorzył i na podstawie art. 624 § 1 k.p.k. zwolnił skazanego od ponoszenia kosztów sądowych.

Wyrok ten został zaskarżony apelacją przez obrońcę skazanego, w części dotyczącej rozstrzygnięcia o karze. Skarżący zarzucił Sądowi, że wymierzył skazanemu M. R. rażąco niewspółmiernie wysoką karę łączną i w konkluzji wniósł o zmianę orzeczenia w tym zakresie poprzez ukształtowanie kary łącznej przy zastosowaniu zasady pełnej absorpcji (k. 81-84).

Po rozpoznaniu apelacji, Sąd Okręgowy w Katowicach wyrokiem z dnia 27 stycznia 2023 r., sygn. akt VII Ka 15/23, uchylił zaskarżony wyrok i na podstawie art. 572 k.p.k. umorzył w całości postępowanie w sprawie o wydanie wyroku łącznego. W uzasadnieniu Sąd wskazał, że kara jednostkowa roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności, orzeczona wyrokiem Sądu Rejonowego w Chorzowie z dnia 11 marca 2019 r., sygn. akt VII K 976/18, została przez skazanego wykonana w całości z dniem 8 listopada 2022 r., i na etapie postępowania odwoławczego wystąpił brak warunków do orzeczenia kary łącznej. W rezultacie więc zaistniała konieczność umorzenia postępowania w sprawie o wydanie wyroku łącznego, w oparciu o przepis art. 572 k.p.k. (k. 104 i 105-108).

Na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. kasację nadzwyczajną od wyroku Sądu odwoławczego wniósł Prokurator Generalny, zaskarżając ten wyrok w całości, na korzyść skazanego M. R. Na podstawie art. 523 § 1 k.p.k., art. 526 § 1 k.p.k. i art. 537 § 1 i 2 k.p.k. zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisu prawa procesowego, a mianowicie art. 434 § 1 pkt 1 k.p.k., polegające na zmianie wyroku łącznego Sądu I instancji poprzez umorzenie postępowania o wydanie wyroku łącznego, czego konsekwencją jest konieczność odrębnego odbycia przez M. R. jednostkowych kar pozbawienia wolności, orzeczonych wobec niego wyrokami Sądu Rejonowego w Chorzowie o sygn. akt VII K 976/18 oraz II K 248/21, w wymiarze odpowiednio roku i 6 miesięcy oraz roku, podczas gdy na mocy orzeczenia Sądu *meriti* kary te połączono, orzekając karę łączną 2 lat i 4 miesięcy pozbawienia wolności, a zatem ukształtowano sytuację skazanego w sposób bardziej korzystny, a wyrok Sądu *a quo* zaskarżony został wyłącznie apelacją wniesioną na korzyść skazanego.

W konkluzji Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku łącznego w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Katowicach w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się zasadna, co skutkowało jej uwzględnieniem w całości.

Trafnie Sąd Okręgowy w Katowicach wskazał w uzasadnieniu zaskarżonego niniejszą kasacją wyroku, że orzeczona wobec skazanego kara pozbawienia wolności w sprawie Sądu Rejonowego w Chorzowie o sygn. akt VII K 976/18 (połączona w pkt 1 wyroku łącznego z dnia 15 września 2022 r., sygn. akt II K 593/22, z karą wymierzoną w sprawie II K 248/21) została wykonana, co nastąpiło już po wydaniu wyroku przez Sąd pierwszej instancji, a więc w takiej sytuacji brak było przesłanek do orzeczenia kary łącznej. Jednocześnie jednak umorzenie postępowania w przedmiocie wydania wyroku łącznego było dla skazanego niekorzystne. Przed wydaniem w niniejszej sprawie wyroku łącznego z dnia 15 września 2022 r., skazany miał do odbycia dwie kary jednostkowe pozbawienia wolności: roku i 6 miesięcy (w sprawie VII K 976/18) oraz roku (w sprawie II K 248/21). Zatem sumarycznie do odbycia miał skazany karę w rozmiarze 2 lata i 6 miesięcy, a po wydaniu przedmiotowego wyroku łącznego, w którym połączono te kary, okres uległ skróceniu o dwa miesiące, gdyż kara łączna pozbawienia wolności została wymierzona w wysokości 2 lat i 4 miesięcy. W tej sytuacji, gdy apelacja została wniesiona wyłącznie przez obrońcę M. R., a więc na korzyść skazanego, niedopuszczalne było wydanie przez Sąd Okręgowy w Katowicach wyroku niekorzystnego, pogorszającego sytuację prawną skazanego – nawet, jeżeli rozstrzygnięcie takie wynikałoby z prawidłowo zastosowanych przepisów prawa materialnego.

Zgodnie z art. 434 § 1 k.p.k., Sąd odwoławczy może orzec na niekorzyść oskarżonego jedynie: 1) wtedy, gdy wniesiono na jego niekorzyść środek odwoławczy, oraz 2) w granicach zaskarżenia, chyba że ustawa nakazuje wydanie orzeczenia niezależnie od granic zaskarżenia, oraz 3) w razie stwierdzenia uchybień podniesionych w środku odwoławczym, chyba że środek odwoławczy nie pochodzi od oskarżyciela publicznego lub pełnomocnika i nie podniesiono w nim zarzutów albo ustawa nakazuje wydanie orzeczenia niezależnie od podniesionych zarzutów.

Tymczasem w niniejszej sprawie nie wystąpiły przesłanki pozwalające na wydanie przez Sąd odwoławczy rozstrzygnięcia niekorzystnego dla M. R., który jako jedyny zakwestionował, za pośrednictwem swojego obrońcy, wyrok łączny z dnia 15 września 2022 r., a więc wniesiono środek odwoławczy jedynie na korzyść skazanego. W tej sytuacji, nawet gdy okazało się, że orzeczona wobec skazanego kara pozbawienia wolności w sprawie o sygn. VII K 976/18 została wykonana, powinnością Sądu odwoławczego było dbanie o to, aby suma nowej kary łącznej oraz kary odbytej w całości nie była mniej korzystna, niż kara łączna orzeczona przez Sąd pierwszej instancji. Tak się jednak nie stało. W wyniku wydania orzeczenia przez Sąd drugiej instancji doszło do sytuacji, w której skazany musiał odbywać karę pozbawienia wolności o 2 miesiące dłuższą niż przed wydaniem tego orzeczenia. Nie ulega wątpliwości, że bez względu na to, w jaki sposób łączone są wyroki lub też, w jakim zakresie sąd odwoławczy nie dostrzega możliwości ich połączenia, zobowiązany jest respektować kierunek środka odwoławczego. W sprawach dotyczących wydania wyroku łącznego sąd odwoławczy oczywiście jest zobowiązany do badania z urzędu, czy w czasie po wydaniu wyroku przez sąd I instancji nie doszło do zmiany stanu faktycznego na skutek wykonania w całości choćby jednej z kar podlegających łączeniu, a jeżeli taką zmianę stwierdzi, ma obowiązek ją uwzględnić. W takiej sytuacji jednak, stosując normy prawa materialnego, sąd odwoławczy nie może czynić tego wbrew fundamentalnym regułom postępowania, stanowiącym zarazem zasady procesu karnego. Jedną z takich podstawowych zasad wyraża zakaz *reformationis in peius* (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 12 marca 2021 r. I KK 85/20, LEX nr 3245386; z dnia 27 lutego 2020 r. IV KK 616/18, LEX nr 3260316).

Jak trafnie podnosi się w orzecznictwie sądów powszechnych, zmiana wyroku łącznego polegająca na wyeliminowaniu danego wyroku z podstawy orzeczenia kary łącznej nie może naruszać zakazu *reformationis in peius*. Poza zupełnie wyjątkowymi przypadkami (w szczególności orzeczeniem kary łącznej równej sumie kar podlegających łączeniu) taka eliminacja jednego z wyroków składowych stanowiłaby zmianę na niekorzyść skazanego (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 20 kwietnia 2017 r., II AKa 104/17, LEX nr 2317645).

Wskazane uchybienie jednoznacznie wskazuje, że doszło do rażącego naruszenia przez Sąd odwoławczy przepisu prawa procesowego w postaci art. 434 § 1 pkt 1 k.p.k., a uchybienie to miało istotny wpływ na treść wyroku. Dlatego kasacja wniesiona na korzyść skazanego, z wnioskiem o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym, musiała zostać uznana za zasadną.

W rezultacie, Sąd Najwyższy, uwzględniając kasację Prokuratora Generalnego, uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Katowicach do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym, w którym to postępowaniu Sąd będzie mieć na uwadze powyższe uwagi.

[PGW]

[ał]

Marek Pietruszyński Andrzej Stępka Zbigniew Puskarski